

РОМАН ПАВЛИШИН

Українська Громада Квінсленду

Початки організованого життя

Перед приїздом української еміграції (в роки після останньої війни) українців, як свідомої національної групи, на терені Квінсленду не було. Прибула сюди, в період по першій світовій війні, доволі численна група росіян, шляхом через Китай та Манджурію. Між ними було чимало українців з походження, але про це свідчили тільки їх українські прізвища і, може, ще сантимент до української пісні й побуту. Тільки кількох із них зберегли свідомість своєї національної окремішності, а двоє відіграли значну роль в час первих організаційних кроків Української Громади Квінсленду. Це Марко Мережаний і, покійний уже, Григорій Бодня. Виймковим явищем був свідомий українець, емігрант з Галичини, Євстахій Антонишин, що приїхав до Квінсленду в 1928 році і помер в Макай 1946 р.

Під кінець 1949-го року почали прибувати перші транспорти з таборів в Німеччині та Австрії і ця акція тривала впродовж 1949 й 1950 років. На терені Брізбану діяли три переходові табори: в Колмілі, Еногера і Вайкол. Місцем де відбувалися перші сходини українців на квінслендській землі був дім покійного Григорія Бодні при Квін Бесс Стріт, Бюранда.

3-го липня 1949 року відбулися в домі Г. Бодні перші організаційні сходини, на яких постала Ініціативна Група: Марко Мережаний (голова), Григорій Бодня, мгр. Володимир Винницький (секретар), інж. Р. Павлишин, Петро Чорненко, Яків Багайлюк, Василь Липський, Михайло Парасин, Василь Шевченко і Василь Камінський.

В. Винницькому й Р. Павлишинові вдалося дістати на авдієнції у архиєпископа др. Д. Дютіга дозвіл користуватися католицькою школою ім. св. Луки при Тайлор Стріт, Бюранда, для щонедільних сходин українців Брізбану. Такі сходини почали відбуватися постійно, кожної неділі по обіді, починаючи від 16.10. 1949 р. Вони притягали чимале число громадян, приблизно 50 до 60 осіб, і мали завжди певну програму, що складалася звичайно з інформацій та огляду політичних подій.

Перший етап праці Української Громади Квінсленду — роки 1949—51

Праця Ініціативної Групи була завершена основуючими Зборами

Української Громади Квінсленду, що відбувалися в школі св. Луки дnia 27.12.1949. На тих зборах був затверджений статут та були вибрані керівні органи Громади:

Володимир Винницький — голова, Марко Мережаний — заступник голови, Ярослав Гембатюк — секретар, др. Сергій Горський — культурно-освітній референт, Роман Павлишин — організаційний референт, Григорій Бодня — фінансовий референт, Яків Багайлюк — спортивний референт, Петро Чорненко — референт супільної опіки, Василь Голояд — член Управи. Головою Контрольної Комісії вибрано священика УАПЦ о. Сергія Шумського, а головою Громадського суду Василя Денеса.

Перший рік праці УГК характеризується організацією хору й танкової групи та доволі активною працею спортивної секції. З перших імпрез треба згадати концерт, що відбувся в домівці Громади 14.5. 1950 р. В програмі був виступ чоловічого хору під проводом В. Голояда, сольовиступ М. Голода та виступ танкової групи під проводом І. Ковтана. Акомпаніював та виступав з індивідуальними точками акордеоніст К. Алексевич. Вступне слово в англійській мові мав Р. Павлишин, а промову виголосив монах-редемпторист, організатор укр. кат. парафії о. Ф. Боський.

В днях 24—31 жовтня 1950 р. Громада брала участь у виставці народного мистецтва в міській ратуші. Виставка була закінчена концертом, в якому від українців брали участь мішаний хор під проводом М. Мережаного, соліст М. Голод і танкова група.

Впродовж року відбулися такі імпрези: свято Державності, свято Шевченка, роковини смертм от. С. Петлюри і полк. Є. Коновалця, свято УПА та вшанування смерти ген. Чупринки-Шухевича.

Другі Загальні Збори УГК відбулися 21.1. 1951. Управа зосталася в такому ж складі, як у минулому році, тільки др. С. Горський обняв функції заступника голови, а інж. О. Єремієнко пост культурно-освітнього референта. Референтом молоді став С. Трушкевич.

Праця Громади проходила як у попередньому році. Слід згадати коротко-тривалу появу «Інформаційного Листка» під редакцією С. Горського, О. Єремієнка та Е. Павлюка. З імпрез треба зокрема відмітити вдалий концерт, що відбувся 1.7. 1951 при участі хору під проводом В. Голояда, соліста М. Голода і танкової групи під проводом І. Бикова. На концерті був приявний кат. архиєпископ др. Д. Дюгіг, який виголосив по закінченні концерту пам'ятну промову, закликаючи українців плекати свої гарні традиції та передавати їх дітям.

На 1951-й рік припадає перший виступ театральної групи, яка поставила під проводом І. Ольхівського комедію Тобілевича «Мартин Боруля». На терені Брізбану не вдалося зорганізувати постійного Те-

атрального гуртка, все ж режисер І. Ольхівський час від часу ставив нові п'єси.

З 1951 роком скінчилося 2-літнє головування В. Винницького, відданого й жертвенного громадського працівника. Заснування Громади й перші два роки її існування багато завдачують особі п. В. Винницького та його невтомній праці.

Посилена діяльність та ненадійні удари — рік 1952

На третіх Загальних Зборах Громади Квінсленду, що відбулися 16.12. 1951 р. була вибрана нова Управа, а її склад, по розподілі функцій був такий:

**Роман Павлишин
довголітній голова УГ
Квінсленду.**

ште продовжував працю і виступав на своїх та австралійських імпрезах.

Впродовж року Управа УГК організувала такі імпрези: свято Державності й Крут, роковини Шевченка, спільне Свячене, свято УПА та свято Листопада й Базару. Переведено Протестаційне Віче у зв'язку з наклепною статтею у «Дейлі Мейл» на особу отамана С. Петлюри. На недільних сходинах виголошено 15 рефератів, урядже-

но два шахові турніри, відбувалися товариські забави з танцями і загально праця проходила дуже інтенсивно.

Все ж в 1952 році впало на наше організоване життя багато тяжких і несподіваних ударів. 17 травня помер, в наслідок нещасливого випадку при праці, диригент хору та член Управи бл. п. Василь Голоянд, жертвенний громадський працівник, людина глибоко віддана громадській справі. 8 серпня помер бл. п. Григорій Бодня, співосновник Української Громади й один з тих нечисельних «старих емігрантів», якому близькою ї дорогою була українська справа. З Брібану виїхали секретар УГК Я. Гембатюк, фінансовий референт В. Денес, та активні члени й постійні співвиконавці імпрез К. Алексевич і М. Голод. Останній, вкоротці по виїзді, помер у Мельборні.

Ці важкі втрати не могли не відбутися некорисно на праці Громади та на всьому нашому організованому житті. Тих людей просто не було ким заступити.

Критичний 1953-й рік

На четвертих Загальних Зборах, що відбулися 14.12. 1952 Управу, дальнє очолювану головою Р. Павлишином і заступником С. Горським доповнено новими членами І. Зіненком, І. Бринзою, І. Миколаенком, С. Павленком та Е. Соколовським.

Треба сказати, що 1953 рік був сумним роком в історії Української Громади Квінсленду. Зараз же на початку Громада втратила право вживати школу св. Луки для своїх потреб. В додаток у наше громадське життя і в працю Управи вперше вкралися партійно-політичні тенденції, що почали діяти на роз'єднання дотепер суцільного громадського фронту. Засідання Управи проходили в атмосфері напруги й постійних суперечок.

Управі все ж удалося урядити всі важливі національні свята, які Громада відзначувала в минулих роках, та взяти участь в імпрезі з приводу 20-ої річниці голоду в Україні.

Чи не єдиною потішаючою подією 1953-го року треба назвати започаткування людьми, яким дорогою була українська громадська справа, акції здобуття Українського Народного Дому. На Надзвичайних Зборах, що відбулися 19.7 1953, рішено оподаткувати всіх членів Громади одноразовою вкладкою десяти фунтів на фонд Укр. Нар. Дому. Акцію збірки грошей розпочато негайно по Зборах, а при кінці фінансового року було задекларовано 1300 фунтів, з того зібрано готівки понад 500 фунтів. Доволі значний успіх акції треба приписати жертвенній праці малого активу людей, на чолі з головою УГК, та зрозумінні потреби створення постійного українського осередку на терені Брібану.

Придбання Народнього Дому — 1954 рік

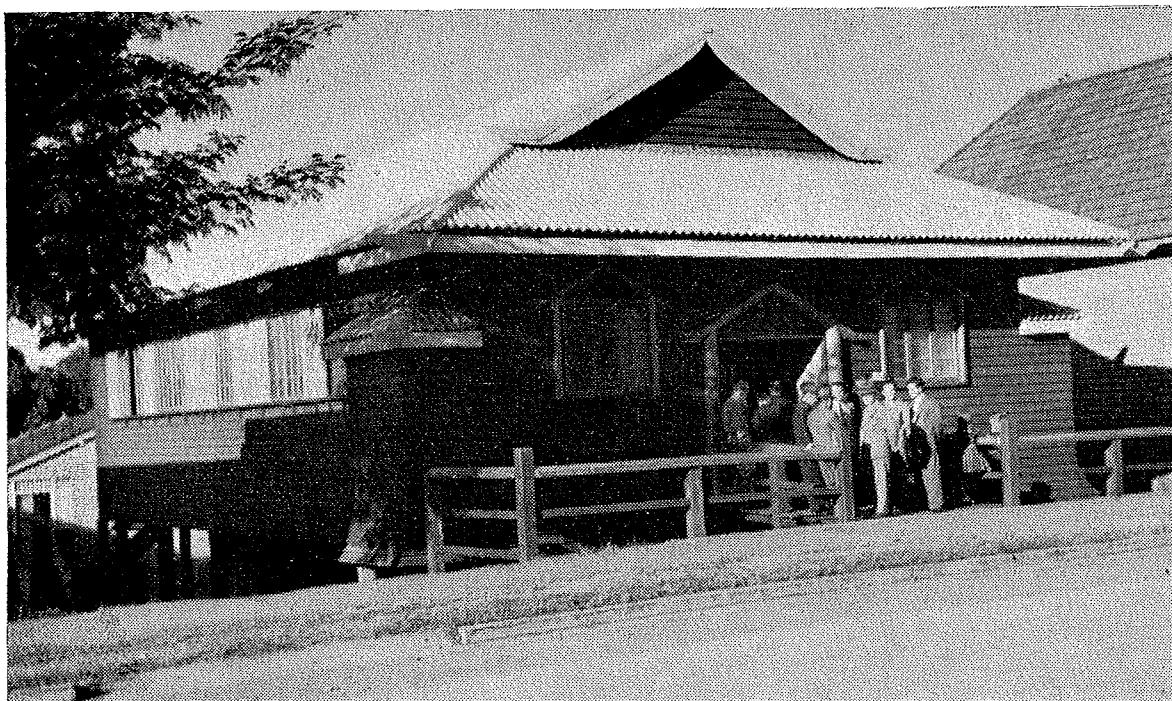
П'яті Загальні Збори УГК, що почалися 30.11. а скінчилися 13.12. 1953 р. пройшли в атмосфері двоподілу та ворожнечі. Уступаючий голова тільки по запевненні, що до Управи увійдуть люди, які національно-громадську справу ставлять понад партійні інтереси, дав згоду кандидувати. Нову Управу вибрано в такому складі:

Інж. Р. Павлишин — голова, др. С. Горський — заступник голови, Ю. Прулевич — секретар, інж. О. Єремієнко — культурно-освітній референт, Ю. Гродзіцький — фінансовий референт, М. Сенджік — організаційний референт, І. Гапун — референт суспільної опіки, М. Сенін — член Управи.

До Контрольної Комісії увійшли: мігр. В. Винницький, інж. В. Калкатино та Т. Зварич. Управа поставила собі за ціль конкретну громадську працю, зокрема придбання Українського Народнього Дому. На Надзвичайних Загальних Зборах, які відбулися 28.2.54 було створено у передмістях Брізбану, де скучено живуть українці, чотири відділи Громади для посилення громадської організаційної мережі. Представниками відділів вибрано: М. Матула для Вайкол-Дарра, І. Панасюк для Окслей, М. Тринів для Куперс Плейнс та Е. Білик для Роклей. Відділи та їх представники відіграли важливу роль не тільки в акції збірки на Український Народний Дім, але загально в пожвавленні нашого організованого життя. Збіркова акція проводилася всіма засобами, якими диспонувала Управа. Зокрема треба відзначити працю фінансового референта Ю. Гродзіцького та збірщика І. Гапуна.

На зборах, що відбулися 19.9.54 голова Громади подав детальний проект купівлі об'єкту при 70 Корделія Стріт, Савс Брізбан. Збори схвалили проект і 12.11.54 був підписаний контракт, а 27.11.54 Громада перебрала власність у посідання. Ціна купівлі була 5700 фунтів, з того готівкою заплачено 1700 фунтів.

Український Народний Дім в Брізбані знаходиться в дуже вигідному для нас положенні, близько трамвайніх ліній і залізничної станції. Придбана власність складається з площа, залі, величиною 60 x 30 стіп, із туалетами та невеликим мешкальним домом. До залі добудовано, зусиллями членів, гарну велику сцену та муроване приміщення для школи. Український Народний Дім став центром та основною базою українського національно - громадського життя в Брізбані. Його придбання треба назвати нашим найбільшим реальним досягненням за перший період існування Української Громади Квінсленду. Офіційне відкриття Укр. Нар. Дому було отримане з святом Державності й відбулося 23.1. 1955 р.

Український Народний Дім в Брізбані

Впродовж 1954 року переведено ще одну важливу справу, а саме підготування та затвердження нового статуту та реєстрацію Громади. Членами статутової Комісії були: інж. Р. Павлишин та др. С. Горський. 12.12.54 на Надзвичайних Загальних Зборах, був одноголосно затверджений статут, а його англомовна копія, виготовлена головою УГК, була внесена до уряду. 3.5.55 Громада була формально зареестрована під актом для харитативних установ. Статут УГК, як показав пізніше досвід, цілком задовільний. Він поєднує в собі елементи статутів місцевих суспільних організацій, хоч в основному базується на схемі статутів наших краєвих установ.

Праця на внутрішньо-громадському відтинку теж не була занедбана впродовж 1954-го року. Переведено десять імпрез, втому числі відзначено всі важливіші національні свята.

Великим досягненням була організація української недільної школи в районах Окслей-Дара. 29.9.54 був створений Батьківський Комітет якого головою став І. Панасюк. В жовтні цього ж року почала працювати перша кляса першої української школи в Квінсленді. Керівником та учителем школи став невисипущий громадський робітник-сенйор др. С. Горський.

Розбудова і закріплення — роки 1956—1957

Шості Загальні Збори УГК відбулися 30.1. 1955. Вони пройшли в діловій та дружній атмосфері та висловили Управі, а зокрема голові, признання за пророблену працю. Управа та Контрольна Комісія були перевибрані в тому самому складі та, згідно з статутом, доповнені новими членами. Т. Проців перебрав фінансову референтуру, О. Лисий став референтом супільної опіки а І. Гапун обняв господарську референтуру.

В адміністративно-організаційній ділянці Громада приступила до упорядкування членства (видано 130 виказок) та до направи і розбудування залі й дому. Зокрема ця остання справа вимагала багато праці й турбот і для її фінансування була переведена довгоречинцева позика у членів.

Впродовж короткого звітового року (10 місяців) відбулося 28 різних імпрез, в тому числі важливіші національні свята, сходини з референтами, товариські забави і т.п.

Вперше з'явилися на громадському форумі шкільні свята та імпрези, напр.: свята Матері, Миколая, закінчення шкільного року і т.п. В загальному шкільництво почало відігравати щораз важливішу роль і в цьому напрямі зосередилася увага громадського активу.

На зборах батьків, що відбулися 15.5. 1955 вибрано Батьківський Комітет школи в Брізбані. Його головою став О. Суховерський. 10.9. 1955 відбулося відкриття другої з черги школи на терені Брізбану з осідком у Народному Домі. Навчали став С. Слободян, вчитель з довголітнім стажем і досвідом.

1.6.56 була створена, за ініціативою УГК, Шкільна Рада Квінсленду. До неї увійшли учителі, священики, представники Управи УГК та представники батьківських комітетів. Головою вибрано д-ра С. Горського, а секретарем став О. Суховерський, а згодом І. Головацький. Шкільна Рада перебрала провід українського шкільництва, а її завдання, з огляду на специфічні умовини нашого життя, виявилося зокрема тяжким та відповідальним. Характерним є також те, що за малими виїмками, ті самі люди, що несли на своїх плечах тягар громадської праці, в такій або іншій формі перебрали відповідальність за працю нашого шкільництва.

Сьомі Загальні Збори УГК відбулися 27.11.55. На них був затверджений новий виборчий правильник, згідно з яким кандидатів номінується не пізніше як за тиждень до зборів. Голосування відбувається за допомогою виборчих лист. Головою УГК вибрано знову Р. Павлишина. С. Горський задержав пост заступника голови та дістав культ-освітню референтуру. Секретарем вибрано М. Сендзіка, а ор-

ганізаційним референтом І. Керика. Фінансовим референтом залишився й надалі Т. Проців, а йому до помочі вибрано О. Сухарського. Референтом супспільної опіки став А. Ілечко, а господарем О. Лисий.

Праця Управи проходила втертим вже шляхом з притаманними їй добрими сторонами й недомаганнями. В формально-організаційному розумінні Громада покріпшала. У культурно-виховному напрямку не вдалося здобути нових позицій. Все ж, як і в минулому, проходили численні імпрези, а деякі з них були доволі вдалі та цікаві. Зокрема треба відмітити вечір художнього слова Р. Василенка з Аделаїди, що відбувся 31.3.56, та два ювілейні свята, одно в 30-ту річницю смерті от. С. Петлюри, що відбулося 27.5.56, а друге в 100-ліття із дня народження Івана Франка, що відбулося 4.11.56. Ювілей Франка належить до найбільше вдалих імпрез, що були проведені в той час. В програму увійшли два ко-реферати, декламації, перший, по довгій перерві, виступ хору під проводом д-ра С. Васильовського, та дуже вдала інсценізація Суду із «Лиса Микити» Франка, що її підготував О. Єремієнко. Належить теж згадати протестаційне віче, що відбулося 14.10.56, як вияв солідарності з відкритим листом українських в'язнів советських концтаборів до Об'єднаних Націй.

Незвичайною і дуже вдалою подією була постановка, за ініціативою А. Новіцького, п'єси Лесі Українки «Боярня» в перекладі на англійську мову. Режисером був Р. О'Дваер, а обсада складалася з молодих акторів-аматорів австралійців і українців. П'єса була ставлена 13 і 14 грудня 1956 р., та викликала чимале зацікавлення, зокрема в австралійської публіки.

З шкільного життя треба відмітити утворення школи в районі Дара, що почала діяти 7.4.56. Учителем був зразу др. С. Горський, а згодом о. С. Шумський та М. Болусняк. Головою Батьківського Комітету вибрано М. Матулу.

З подій гідних уваги в 1956-му році треба згадати виїзд до США, в місяці березні, родини В. Винницького, співосновника Укр. Громади Квінсленду та її першого голови.

В 1957 діловому році праця Громади проходила даліше в напрямку закріплення здобутих позицій. Нові пости обняли в Управі: М. Катащук, який став референтом супспільної опіки, В. Пудлик, що обняв господарську референтуру та О. Сухарський, який, по виїзді інж. Т. Проціва, став фінансовим референтом. Господарську референтуру обняв М. Жук. Р. Павлишин перебрав теж головування Шкільної Ради. Школа в Брізбані дістала другого вчителя в особі П. Лисенка.

Шкільні імпрези всіх трьох шкіл стали важливим чинником громадського життя. Зокрема треба відмітити дуже вдалу виставку

«Чудотворний Цвіт» підготовану керівником окслейської школи С. Горським. Автором п'єси був сам С. Горський, а в основу її лягла казка з Карпатської України.

З імпрез треба згадати вдало проведене свято Шевченка при участі хору під проводом Т. Орешку. З декляматорів на увагу заслуговував М. Болусняк. Вдало пройшли теж ювілей у 300-ліття смерти гетьмана Б. Хмельницького (29.9.57) та дуже успішний товариський вечір в 3-тю річницю закуплення Народного Дому (19.10.57). В програму товариського вечора входили скетчі, монологи, діялоги, вокальні виступи, веселі сценки, тощо. Вечір належав до найбільш вдалих того роду імпрез на терені Брізбану.

Як позитивне явище треба теж відмітити відновлення праці театральної групи, результатом чого була виставлена режисером І. Ольхівським п'єса Н. Коваленка «Домаха».

Роки 1958 та 1959

Ці роки не приносять помітних змін в житті української спільноти в Брізбані. Воно далі йде наміченим шляхом, хоч час лишає свої знаки на подіях і людях. Дітвора підростає і з тим зміняється й комплікується справа шкільництва. Воно проходить може найбільше різку еволюцію, та потребує найбільше уваги зі сторони нашого активу. Приходять нові вчительські сили: М. Сендзік та І. Головацький. 1958-й рік приносить злиття шкіл в Оксней і Дарі в одну та утворення в Брізбані 5-ої кляси, яка являється вищим ступнем початкової школи з предметним навчанням окремими вчителями. Шкільництво являється важкою і нерівною боротьбою за вплив на українську дитину, при чому роль батьків незавжди цілком свідома й послідовна.

Управа УГК залишається в 1958 році без більших змін. Новим членом Управи стає І. Головацький, що віддається зокрема культурно-освітнім справам та входить, разом з головою і заступником голови, до культурно-освітньої Колегії, а в 1959 р. стає культурно-освітнім референтом. Створилася нова референтура преси та інформації, яку перебрав І. Керик. Організаційним референтом став М. Куташук, господарем М. Панченко, референтом суспільної опіки Т. Зварич.

З численних імпрез в 1958 році треба відмітити ювілейне свято Державності з промовою С. Горського, деклямаціями, вокально-інструментальними виступами та участю чоловічого хору під проводом С. Васильовського. 25.5.58 відзначено 20-ту річницю від дня смерті полк. Е. Коновалця. Промову виголосив Р. Павлишин, в програмі були виступи чоловічого й мішаного хорів, деклямації та вокальні точки.

Дуже успішною імпрезою була постановка, при участі шкільних

дітей Брізбану, першої дії з п'еси «Лісова Пісня» Лесі Українки. Режисувала панна В. Калкатино.

Досягненням громадського життя 1958 року треба назвати створення філії Громади в районах Окслей-Дара та закуплення площі під будову Народного Дому в Окслей. Перші Загальні Збори філії відбулися 23.11.58. Головою вибрано І. Панасюка, довголітнього голову Батьківського Комітету та організатора району Окслей. З допомогою голови УГК філія закупила на догідних умовах військовий будинок, матеріал з якого послужив для будови першої частини Народного Дому філії. Заля побудована працею членів була передана для користування школи в місяці квітні, а першою імпрезою, що відбулися в тій залі, було свято Матері 13.6.59.

Десятий рік праці УГК

Ювілейними 10-ми Загальними Зборами, що відбулися 30.11.58 увійшла Українська Громада Квінсленду в 10-й рік свого існування. Рік цей став під знаком наполегливого зусилля членства сплатити борг, що тяжів на Народному Домі, та відзначення важливих роковин, що припали на цей рік, в тому числі десятиліття існування Громади. Для полагодження справи боргу були скликані 15.2.59 Надзвичайні Загальні Збори, на яких був затверджений приготований Управою плян безвідсоткової позики у членів. Зараз же на зборах почалася акція підпису декларацій членами Громади. До кінця ділового року акція була успішно завершена й борг цілком виплачено. Позичені членами гроші у висоті 3.500 фунтів, Громада зобов'язалася повернути впродовж 5-ти років. Пересічні загальні прибутки Громади виносили впродовж останніх років 1500 фунтів річно.

Придбання та устаткування Народного Дому, що має загальну вартість понад десять тисяч фунтів, являється великим досягненням української спільноти Брізбану. Активну участь у зусиллі для придбання Дому взяло небільше як двісті одиниць — родин і самітних.

Ювілейний рік Громади відзначився значною кількістю вдалих імпрез. Деякі з них заслуговують на те, щоб про них детальніше згадати. Вперше в цьому році відзначила Громада різдвяні святкування дуже вдалим «Щедрим Вечором», що відбувся 17.1.59. При святочній трапезі засіло велике число громадянства. В родинній, святочній атмосфері зібрані пригадали собі наші гарні різдвяні звичаї. Слова священиків і голови УГК, традиційний вертеп, спільні колядки зібраних, наші традиційні страви, все це спричинилося до викликання небувалого, направду різдвяного настрою.

25.1.59 відбулося ювілейне свято Соборності получене із ювілеем Листопадового Чину. В програмі були: доповідь М. Сендзіка,

слово М. Болусняка та добре підібрані і підготовані декламації. З інших імпрез треба згадати: свято Шевченка, відзначення 20-ліття проголошення Самостійності Карпатської України, ювілей Мазепи у 250-ту річницю його смерти, та свято 1-го Листопада.

Від початку року йшли підготовання до участі в спільному концерті під протекторатом «Гуд Нейбор Консіл» з приводу 100-ліття стейту Квінсленд. Коли дійшло до непорозуміння з режисером концерту в справі програми, Управа Громади відмовилася від участі, а за це доложила всіх зусиль, щоби перевести власний, репрезентативний концерт та присвятити його 100-літтю Квінсленду та 10-літтю Української Громади. Такий концерт відбувся 20.6.59 і був з кожного погляду глибоко вдоволяючий, а з мистецького боку справді вартісний.

Український Ювілейний концерт, виведений на мистецько оформленій сцені Народного Дому був дбайливо й солідно підготований і зробив враження репрезентативної імпрези. Левина частина заслуги за високий мистецький рівень програми припадає нашій знаній солістці з Сіднею, soprano Таїci Тарас, що була запрошена Управою УГК до участі в концерті. Дбайливо підібрані точки народньої й оперної музики у близькому виконанні нашої солістки до краю захопили слухачів, що винагороджували співачку бурею оплесків. Дуже симпатичне враження зробив виступ хору, що оце вперше по довгій перерві провів під проводом М. Мережаного солідну підготовчу працю і виявив себе вартісною і здисциплінованою хоровою одиницею. З народніми танцями виступили групи обох наших шкіл, що з'єдналися в один репрезентаційний ансамбль під проводом Р. Синенка. Організацією танкової групи та створенням оркестри для її супроводу займався М. Жук. Помітне враження зробила на публіку, зокрема англомовну, вступна промова голови УГК Р. Павлишина. Нав'язуючи до історії стейту, промовець дав оцінку наших осягів та обґрунтував потребу й користь національно-громадської праці нашої спільноти з погляду наших інтересів, як національної групи, та Австралії, як нашої країни поселення.

Промову посла до парляменту Д.Й. Кілена відзначала глибока й щира симпатія до України й її державно-визвольної боротьби та обізнаність з історією українського народу. Концерт був гідним завершенням десятилітнього шляху Української Громади Квінсленду та важливим чинником пропаганди української культури серед запрошеної чужинецької публіки.

Роки 1960 — 1963

Наскільки можна оцінити з перспективи короткої відстані, початкові роки другого десятиріччя, в тому й сучасний період, треба

вважати за переходовий час в житті української спільноти, і то не тільки Брізбану. Зміняються фізичні обставини, зміняється сукупність духових вартостей спільноти. Безумовно, найважливішою обставиною є закономірна зміна поколінь, яка в нашій дійсності має особливе значення. Цей процес почав проявлятися якраз в перші роки другого десятиліття нашого тут перебування. Він триває далі й триватиме доки непомітно не закінчиться повним «переданням стійки» новому, вже тут народженному поколінню.

Переходовість та свідоме або інтуїтивне шукання нових розв'язок утруднене питомими слабостями спільноти, це характерні прикмети сучасного періоду. Під впливом тих процесів проходило й життя Української Громади Квінсленду.

Головні пости Управи Громади за час 1960—1963 були в руках тих же самих людей, які своєю видержливістю засвідчили готовість продовжувати служити українській спільноті й її інтересам. Функції голови надалі сповняв Р. Павлишин, його заступником був С. Горський, секретарем М. Сенджік, фінансовим референтом О. Сухарський, референтом молоді П. Гупало, референтом преси та інформації І. Керик. Культурно-освітніми референтами були: в 1960 р. І. Головацький, в 1961 р. — С. Горський, в 1962 р. — О. Єремієнко, а в 1963 р., за неповний діловий рік — І. Зіненко. Працю в культурно-освітній ділянці проводила культ-освітня колегія, до якої крім культ-осв. референта, належали: голова й заступник голови Громади, референт молоді, референт преси та інформації, диригент хору та другі члени, запрошувані в міру потреби.

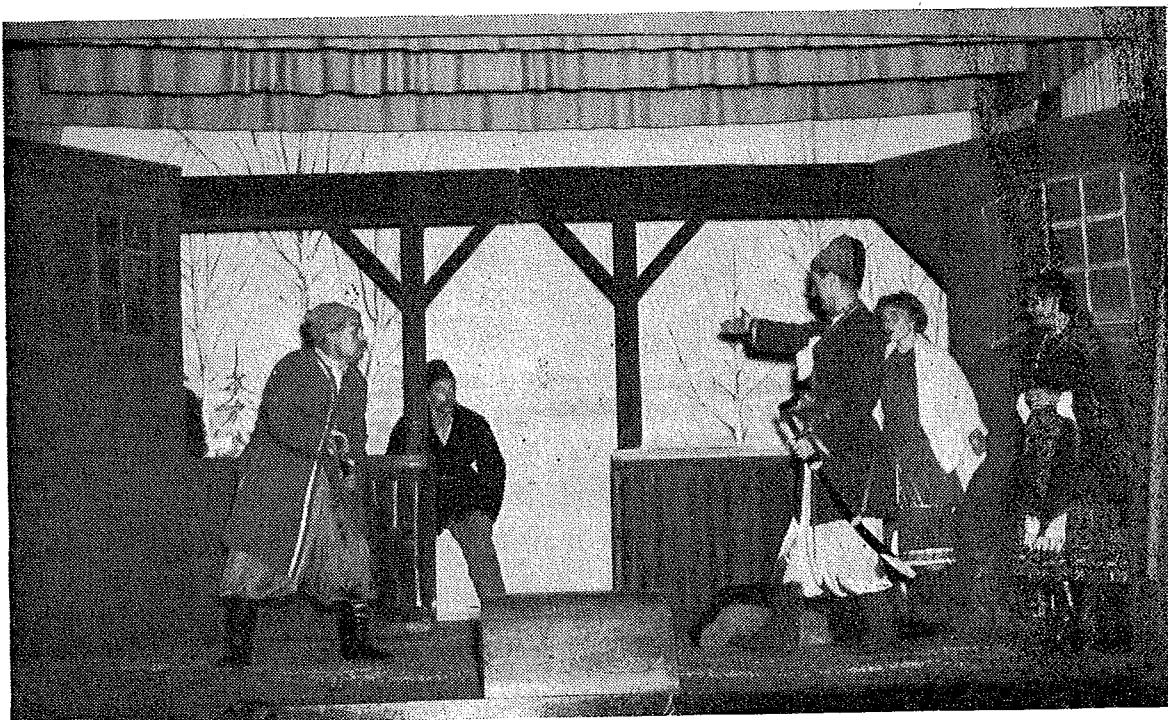
Організаційним референтом був до половини 1962 р. Т. Зварич, а в другій половині 1962 р. і в 1963 р. В. Пудлик. Членами управи із різними функціями були впродовж цього періоду: М. Панченко, А. Ілечко, Яр. Пиріжок і другі. Контрольну Комісію очолювали: О. Єремієнко в 1960 р., М. Кутащук в 1961 і 1962 роках, В. Калкатино в 1963 році. Головою Громадського Суду був С. Слободян.

У висліді намагань пожвавити зацікавлення громадянства громадським життям постали нові самодіяльні гуртки та відновлено працю тих, які з певних причин, перестали діяти в минулому. В 1960 р. відновив працю під проводом І. Ольхівського театральний гурток.

В лютому, 1960 р. постав дискусійний гурток, що мав за ціль товариське зближення своїх членів і плекання спільніх зацікавлень. По однорічному існуванні гурток перестав діяти.

Більше тривким зусиллям була реорганізація мішаного хору під проводом Яр. Пиріжка. Від ювілейного Шевченківського 1961 року, хор безперебійно працює й бере участь у всіх важливіших імпрезах.

З ініціативи референта молоді були спроби організувати в 1962 р.

Драматичний гурток УГ Kvіnsленду картина з «Назара Стодолі» 1961.

драматичний гурток молоді. Справа не була успішною. Зате більшим успіхом втішалася молода режисерка панна В. Калкатино, яка ставила з шкільними дітьми вдалі й добре підготовані короткі п'єси та інсценізації не тільки для шкільних, але й для громадських імпрез.

Постійно від 1961 р. працює під проводом Яр. Пиріжка, а згодом П. Гупала оркестра молоді і гурток народніх танців, що беруть участь у всіх товариських забавах Громади. Треба відмітити їхні вдалі й популярні виступи у Фестивалі Голл 9.3.1963 і в зв'язку з «Варана» фестивалем, у вересні 1962 і 1963 рр.

Так як і в минулому, кожного року відбувалися національні свята, яких вшанування увійшло в традицію громадського життя.

Із важніших імпрез, що відбулися в роках 1960—1963 треба зокрема відмітити такі:

11.3.1961 Ювілейний концерт Шевченка; 9.7.61 вшанування 35-х роковин смерти С. Петлюри; 28.1.62 свято Державності; 23.10.62 ювілейний концерт М. Лисенка; 9.6.63 вшанування 25-річчя смерти Є. Коновалця; 22.9.63 відзначення 30-річчя голodomору в Україні. (Між іншими точками в програмі були виступи двох церковних хорів під проводом священиків і мистецько оформлене автобіографічне оповідання).

З товариських імпрез і вечорів заслуговують на згадання такі:

9.1.1960 вечір колядок при участі церковних хорів; 17.7.60 Літературний вечір доц. В. Лещинського з Мельборну; 18.11.61 Товариський вечір з вдалою п'есою «Ох, та не люби двох», в обробці д-ра С. Горського; 2.6.62 Товариський вечір з одноактовою п'есою і веселою програмою; 10.8.63 концерт народньої пісні й танку; 24.11.63 70-літній ювілей д-ра С. Горського, члена співосновника й довголітнього громадського та шкільного діяча Громади Квінсленду.

У формально-організаційному розумінні Укр. Громада Квінсленду являє собою доволі добре організовану і стабільну, хоч невелику, організаційну одиницю. Число дійсних фінансових членів вагається між 120—130, з того одну п'яту творять жінки. Майно Громади, згідно з балансовим зіставленням, виносить ф. 7.500, але коли взяти до уваги його продажну вартість, то вона досягає ф. 12.000.

Відношення УГК до центральної установи українського організованого життя — СУOA відзначалося коректністю й повною співпрацею за весь час їх існування. Цей факт підкреслювався часто в звітах уступаючих керівних органів СУOA на З'їздах Делегатів. У відношенні СУOA до Громади Квінсленду за останній період, треба зокрема відмітити важливу подію відвідин голови СУOA, інж. М. Болюха й голови Укр. Центральної Шкільної Ради Д. Нитченка та їх участь в громадських зборах 5.11. 1961. А в грудні цього ж року голова УГК брав участь у З'їзді Делегатів і був вибраний його головою.

Тіні останніх років

На бік основніших недоліків організованого життя української спільноти в Квінсленді треба відвести відношення між Філією в Оксней і Громадою в Брізбані. Воно дало привід, в найліпших випадках, для корисного суперництва, але в основному проявилося шкідливим антагонізмом, який паралізував здоровий ріст спільноти.

Формально причиною загострення, й так не завжди коректного відношення Філії до Громади, були шкільні справи, які в місцевих умовинах тісно пов'язані з загально-громадським життям. Пропозиція Укр. Шкільної Ради Квінсленду утворити спільні вищі класи 7-ми класової школи, з уваги на педагогічні й виховні мотиви, теж через недостачу кваліфікованих учителів і малого числа учнів, було організовано відкинене батьками дітей окслейської школи. Формальні стосунки з Філією все ж таки продовжувалися, а в половині 1961 р. зокрема в час посвячення домівки Філії, що відбулося 25.6.1961, вони почали нормуватися.

Але кінець 1961 року і 1962 рік принесли цілком протилежні події. За підтримкою й ініціативою нових людей, що з'явилися на

окслейському горизонті, відношення 'загострилося, антагонізм поширився на сторінки преси й на форум центральних установ СУОА і УЦШ Ради. Для цієї безплідної й шкідливої справи були витрачені незчисленні години провідними людьми місцевого активу, як теж і наших центральних органів. Конкретна праця часто відсувалася на другий план.

Надзвичайні Загальні Збори УГК, що відбулися 10.6. 1962 мали за ціль оцінити сучасний стан громадського життя і намітити реальний плян для його змінення й стабілізації — стали форумом безпідставних злозичливих і неперебірливих нападів під адресою Управи Громади та української інтелігенції в цілому.

Відвідини генерального секретаря СУОА і спільна нарада, що відбулася 9.10. 1962, не принесли бажаних наслідків.

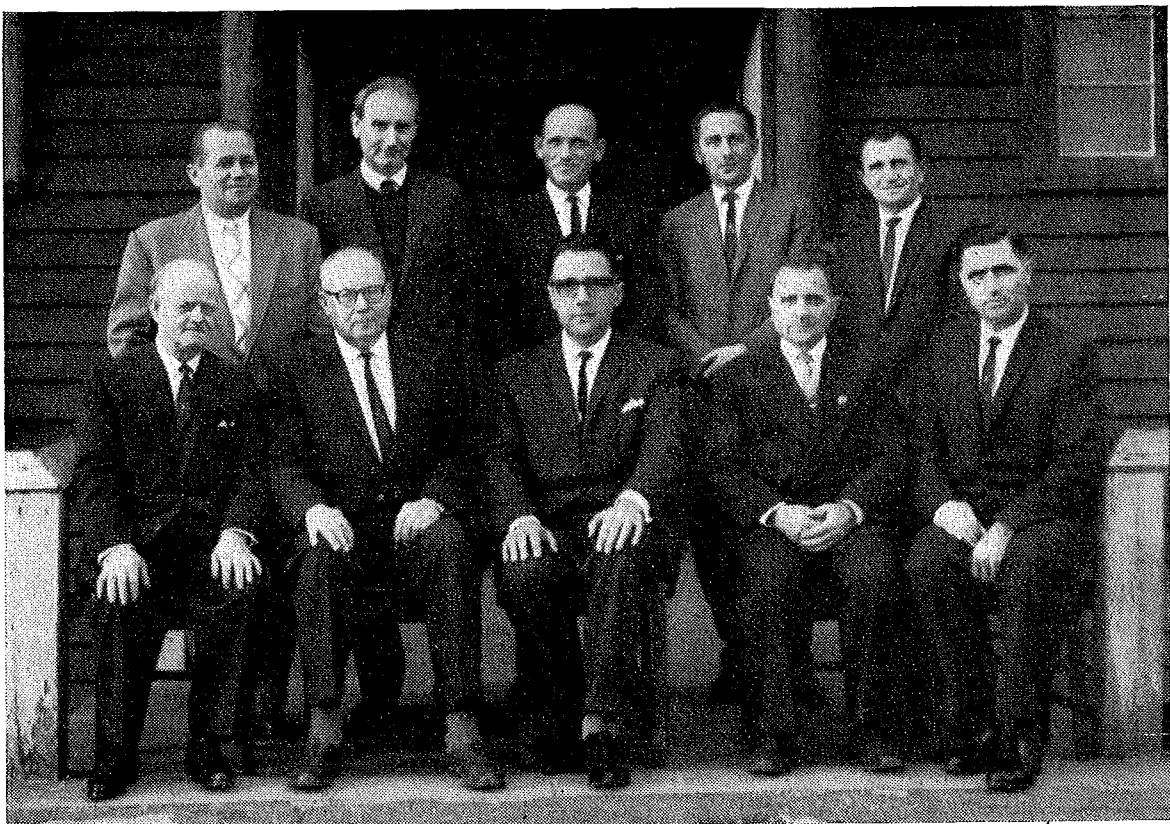
По детальному обговоренні альтернативних розв'язок Управа УГК рішила пропонувати річним Загальним Зборам розв'язання Філії, даючи тим змогу Філії творити власні форми організованого життя. Рішення поширеної Управи, при співчасті Контрольної Комісії й Суду було одночасне, і на їх думку, в існуючих обставинах, єдино реальне. 14-ті річні Загальні Збори, що відбулися 25.11. 1962 р. заслухали детальний звіт голови Громади і з свідомістю ретрогресивності цього кроку та з виявом жалю, прийняли великою більшістю голосів рішення про ліквідацію Філії.

Ліквідаційні збори Філії відбулися 10.2. 1963 р. Постала самостійна громадська організація в Окслей. Майно Філії доходило в 1962 році до продажної вартості ф. 5.000. Філія мала 32 членів, з того 14 жінок.

1963 рік пройшов в повному відмежуванні праці, однак у спокійній атмосфері. Можна тільки сподіватися, що згодом прийде до поновленого зближення. Українські родини в Окслей здобули під проводом І. Панасюка значні організаційні досягнення. В основному вони були здобуті при співпраці й за допомогою Укр. Громади Квінсленду, і дальший шлях їх закріplення й розбудови має безумовно вести поєднаним фронтом цілої української спільноти, яка в боротьбі за своє існування мусить ставити всі свої сили. Але тільки майбутнє покаже наскільки зрозумілою буде ця незаперечна істина у відношенні до нашої дійсності.

Українська Громада Квінсленду на порозі 15-го року своєgo існування. Заключні завваги

24.11. 1963 відбулися 15-ті звичайні Загальні Збори Української Громади Квінсленду. Збори вирішили звернути особливу увагу на ліквідування боргу в членів, на ремонт залі та, знову ж, на ді-

Управа УГ Квінсленду 1964 р. Зліва: сидять: О. Єремієнко, С. Горський, Р. Павлишин (голова), В. Калкатино, О. Сухарський. Стоять: І. Ольхівський, І. Головацький, Д. Ленчовський, В. Пудлик, І. Керик

лянки культурно-освітню й молоді. Зараз таки на зборах почалася акція дарування позики Громаді індивідуальними членами та збірка фонду на потреби Громади.

В основному Управа Громади залишилася в такому ж складі як і в попередніх роках, з деякими змінами та доповненнями. Культурно-освітній ділянці приділено трьох членів. Референтом став інж. О. Єремієнко, його заступником І. Головацький і членом референтури І. Ольхівський. Фінансову референтуру получено з господарською і її очолив О. Сухарський, а на його заступника до господарських справ кооптовано Д. Ленчовського. Організаційним референтом став І. Гапун, а його заступником В. Пудлик. Референтом суспільної опіки вибрано А. Ілечка. Контрольну Комісію очолив знову інж. В. Калкатино, а головою Громадського Суду став Т. Туліка.

Громада увійшла в 15-й рік свого існування свідома своїх великих і важких завдань будувати тривкі підвалини української спільноти.

Поданий тут огляд є тільки формальним переліченням важливіших подій в житті Громади. Він далеко не дає повного образу, зокрема не має за завдання критичної оцінки проявів організованого життя й ролі індивідуальних людей в процесі його будування.

Досягнення української спільноти Брізбану стояли в прямому відношенню до людських спроможностей провідних і рядових її членів, що включилися в її життя й поставили свої сили для її послуг. Тих досягнень не треба перебільшувати, але не можна їх недоцінювати. Вони були результатом великого зусилля. Вони стали змістом життя тих, кому дорогою була доля й майбутнє малої галузки народу українського, що опинилася в незвичайній дійсності австралійського довкілля.

—0—

РОМАН ПАВЛИШИН

ЗОВНІШНІ ЗВ'ЯЗКИ УКРАЇНСЬКОЇ ГРОМАДИ КВІНСЛЕНДУ

Віч-на-віч з австралійським світом

Закріпивши власне організоване життя, ми взялися розбудовувати, по змозі наших сил, ділянку, що стала у нас зватися зовнішніми зв'язками. Якраз зовнішні зв'язки Української Громади Квінсленду і є темою цього огляду. Вони в загальному додержуються форм характерних і для інших стейтів Австралії, хоч в дечому вони мають специфічно-місцевий характер. Квінсленд, великий стейт північно-східної Австралії, стейт великих потенціяльних можливостей, все ще вважається австралійською провінцією. Брізбан, столиця Квінсленду, півмільйоновий центр із субтропічним кліматом, — в порівнянні з південними стейтами — повільний і замріяний. Ось ті обставини позначилися в якійсь мірі і на житті української спільноти Брізбану, зокрема у її зв'язках з австралійським довкіллям.

Наші засоби були скромні. Недоставало людей, бракувало мистецьких сил, культурних діячів. Ми боролися з незрозумінням, байдужістю, незацікавленням, а то й нехіттю австралійського середовища. Ми ж самі мало знали про нього і замкнулися у власному психологочному відокремленні.

Здобували ми наші позиції в першій мірі самою суттю власного організованого буття, виявами власної живучості й самобутності, як спільноти. Якщо йдеться про формальну сторону нашого відношення до австралійського суспільства, то її можна звести до кількох окремих ділянок, які й будуть темою дальших розділів цього огляду.

Зв'язки з урядовими чинниками та місцевими організаціями

Ділянку зовнішніх зв'язків Української Громади Квінсленду провадив від початку її існування Роман Павлишин, — в роках 1949—51, як організаційний референт, а від 1951 дотепер як її голова.

Ще перед формальним утворенням Громади п. Павлишин нав'язав контакт, від імені Ініціативної Групи, з федеральним Департаментом Еміграції. Постійні зв'язки з групами небританських емігрантів мав від цього департаменту керівник асиміляційного відділу Роберт Аннанд. Він відіграв важливу роль у формуванні наставлення до небританських спільнот місцевих урядових чинників з федеральної та стейтової сфер та з боку напів урядової організації «Ліги Поселенців Квінсленду» (New Settlers League of Queensland), яка згодом, по 39-ти роках існування, включилася в загально-австралійський рух «Доброго Сусіда» (Good Neighbour Movement).

Співпраці на форумі «Ліги Поселенців» нав'язувалися зв'язки з провідними людьми стосовних державних урядів, як ось з стейтовими керівниками федеральних департаментів: праці, соціального захисту та освіти, з керівником стейтового еміграційного бюро та з іншими. В 1958 році вона прибрала назву «Рада Доброго Сусіда Квінсленду». На терені Квінсленду Рада об'єднує під ту пору 85 супільно-громадських організацій.

При Лізі Нових Поселенців постав 1950 р. Дорадчий Комітет Емігрантів. Він відбував сходини раз в місяць для обговорення актуальних проблем. На сходини були запрошувані експерти для виголошення доповідей із різних ділянок, особливо таких, що мали пряме відношення до життя емігрантів. Одним з важливих досягнень цього комітету була ініціатива в зміні закону про купівлю землі небританськими громадянами в стейті Квінсленд. У висліді різних старань уряд частинно зніс заборону, даючи дозвіл купівлі членам «приязніх націй». До тої категорії однак не було зараховано українців. На інтервенцію п. Павлишина від імені Укр. Громади Квінсленду в міністра справедливості Вільяма Павера, справа була ще раз розглянена і парламент видав вкінці новий акт, який дозволяє купувати землю всім осілим меншканцям стейту без різниці їх державної принадлежності. В 1955 році став діяти при стейтовому еміграційному уряді «Комітет поселення на землі». Представником від УГК в обох названих комітетах був Р. Павлишин. Він заступав інтереси української національної групи та інформував наше громадянство про важливі справи, що обговорювалися на форумі тих комітетів.

Від імені Ліги Нових Поселенців п. Павлишин з дружиною репрезентували в декількох випадках небританських емігрантів на особ-

ливих урочистостях, як ось на принятті в губернатора Квінсленду сера Джона Ляварака з нагоди коронації королеви Єлизавети II в 1953 році та під час її відвідин, в рік пізніше, на державному офіційному принятті в будинку парламенту.

Українська Громада Квінсленду членом Ради Доброго Сусіда

З 1958-м роком праця вище згаданих комітетів майже цілком замерла. Вони, виконавши своє завдання, втратили рацію дальнього існування. В липні цього ж року Управа УГК вирішила внести подання про приєднання до Ради Доброго Сусіда як рівнорядний член. Нам було добре відомим, що головним завданням цієї організації є асиміляція емігрантів. Все таки, ми вважали потрібним увійти до неї, мати вплив на події і бути інформованим, хоч би в якісь мірі, про еміграційну політику та плянування уряду. Може найбільш промовистим аргументом була можливість широких контактів, які ця організація робила доступним для нашого користування. Українська Громада Квінсленду була першою національною небританською організацією в Австралії, як не враховувати жидівських, яка стала членом Ради Доброго Сусіда.

В лютому п. Павлишин був номінований одним із віцепрезидентів Ради, а у вересні цього ж року його вибрали на цей пост Загальні Збори. Пост цей займає він дотепер.

З дотеперішніх досягнень в тій ділянці треба згадати численні доповіді Р. Павлишина з приводу імпрез та сходин влаштованих різними організаціями, як клуби: Ротери, Ляйонс, Апекс, жіночі й шкільні організації, та інші. Зокрема треба відмітити успішні сходини членів Ліги Поселенців в Укр. Народному Домі 14.9. 1955, в програмі яких була доповідь Павлишина про історичні етапи України. Із його доповідів останніх років слід згадати доповіді на загальних зборах Ради Доброго Сусіда 2.8. 1962 та на зборах Національної Жіночої Ради 28.8. 1963. Темою доповідей були звичайно проблеми, що з ними зустрічається небританський емігрант в Австралії, зокрема роля національних спільнот. Вихідною точкою була завжди проблематика української спільноти. Думки доповідача зустрічалися нерідко з неприхильною реакцією слухачів, але траплялося, коли більше вдумлива авдиторія, відчувала актуальність порушених проблем з точки бачення майбутнього молодої австралійської нації.

Участь в громадянських конвенціях в Канберрі

Громадянські конвенції, що їх кожного року влаштовує федераційний уряд за посередництвом департаменту еміграції, належить безумовно до найбільше репрезентативних з'їздів, що відбуваються на терені Комонвелту Австралії. В процесі національного росту і в

формуванні австралійської національної думки, громадянські конвенції в Канберрі сповнюють певне завдання, стаючи стимулом для сотень делегатів з різних сфер австралійської громадськості.

Автор цих рядків брав участь від Ради Доброго Сусіда в трьох громадянських конвенціях, в роках 1956, 1961 і 1963. Варто тут згадати слова, вже покійного, сера Чарля Боера, бувшого голови Австралійської Радіо-Комісії (Ай-Бі-Сі), який був головою конвенції в 1956 році. В своєму заключному слові він звернув увагу на діючий процес творення молодої австралійської нації, яка, психологічно віддаляється від концепції британської імперії, стає на власний, цілком індивідуальний національний шлях, на якому новій небританській еміграції призначено відігравати значну роль. До цієї еміграції треба ставитися, як до рівного партнера і співтворця тої ж нації. Подібні думки можна чути тепер частіше, але в половині п'ятдесятих років вони мали революційний характер. Кому довелося бути декілька разів на конвенціях, той безумовно завважить зміну в настанові делегатів до проблеми національного питання і до ролі емігрантських спільнот. В 1961 році у своїй вступній промові прем'єр сер Роберт Мензіс подав до відома, що департамент еміграції замінє дотепер вживане в офіційній термінології слово «асиміляція» терміном «інтеграція». За словами прем'єра, останній термін вірніше вияснює обопільний процес взаємовпливання між австралійським суспільством а емігрантськими спільнотами. Як на ніщо інше, це вказує на актуальність тих проблем в колах, які визначають еміграційну політику. Але на тій же таки конвенції виявилося, що підносити справу офіційного запрошення на громадянські конвенції представників від національних спільнот в Австралії все ще передчасно. В 1963 році ця проблема знова виринула, тим разом на форумі конвенції Ради Доброго Сусіда, яка відбувалася в зв'язку з конвенцією. За ініціативою автора цих рядків було поставлено офіційну пропозицію на внесення від конференції належного звернення до департаменту еміграції в тій справі. По доволі загостреній дискусії пропозиція перепала малою більшістю голосів. Все таки транскрипт дискусії був під розглядом урядових чинників.

Громадянські конвенції можуть стати форумом, на якому національні спільноти могли би впливати на формування публічної опінії і в деякій мірі на політику уряду у відношенні до проблем, що стосуються до їх дальншого існування.

Культурно-мистецькі імпрези та публічні виступи

Українські мистецькі сили, добрий хор, добрий театр, танкова група, інструментальні та вокальні солісти становлять першорядні

чинники популяризації української культури серед нашого оточення і рівночасно служать як засіб для популяризації українського імені та для збудження зацікавлення Україною.

Мистецькі одиниці Української Громади Квінсленду брали участь впродовж півтора десятка років в численних виступах та імпрезах, що їх влаштовували різні австралійські громадсько-суспільні організації. В роках 1950—1952 наш хор часто виступав під проводом покійного вже, Василя Голояда на концертах Ліги Поселенців, в таборах емігрантів, на шкільних імпрезах, на імпрезах харитативних організацій, клубів і т.п. По передчасній смерті В. Голояда в 1952 р., хором керував деякий час Марко Мережаний. З ним хор виступав на успішному концерті Ліги Поселенців в залі міської ратуші. В перших роках брали участь в програмі соліст-баритон Михайло Голод та акордеоніст Кость Алексевич. Чимало популярністю втішалися виступи групи народних танців, що складалася зразу з молоді, з згодом із шкільної дітвори.

Всі тут згадані виступи мали аматорський характер і були призначенні звичайно для вужчого кола членів тої чи іншої організації. Все ж, всі вони разом служили важливим чинником для популяризування української спільноти в австралійському довкіллі.

Хор УГК 1959 р., зліва диригент М. Мережаний

Праця наших драматичних сил була розрахована повністю на українську публіку. Виїмком була поставлена в англійській мові п'еса Лесі Українки «Боярня». Ініціатором цієї справи був молодий ентузіаст театру й балету Аркадій Новіцький, який згодом виїхав до Мельборну, здобув балетну освіту і відкрив свою власну балетну школу. Режисером п'еси «Боярня» був Рей О'Дваер, а виконавцями українська і австралійська молодь. П'еса була дуже успішна, але це потішаюче явище мало тільки спорадичний характер.

Громадські імпрези та свята не були звичайно пристосовані до участі неукраїнської публіки. В перших роках відбулися два громадські концерти з участию запрощених гостей і австралійської публіки. З імпрез розрахованих на мішану публіку найбільшим успіхом, без сумніву, втішався ювілейний концерт, що відбувся 20.6. 1956 року. Цей концерт був присвячений десятиліттю існування Української Громади і століттю стейту Квінсленду. Приявними були два члени парляменту, церковні достойники з архиєпископом О'Доннелом на чолі, представники державної адміністрації, національних організацій та інші запрошенні гости. Промову виголосив приятель українців член парляменту Джім Кіллен.

До ділянки праці Української Громади Квінсленду на зовнішньому відтинку треба зарахувати участь у виставках народного мистецтва, які часто влаштовувалися різними організаціями. Український куток завжди звертав на себе увагу експонатами із вишивок, з килимарства та дереворізьби.

Слід згадати українську авдицію в радіо 4 Бі-Сі в рамках програми «Це моя батьківщина» та кількаразові виступи танкової групи шкільних дітей в телевізії. На увагу заслуговує участь в релігійному спектаклі, що був влаштований 15.8. 1959 р. католицькою допомогою організацією в найбільшій залі Брізбану. Український виступ організував і мистецько його оформив Р. Павлишин. Церковний хор підготовив о. С. Масло.

До успішних виступів останніх років належить організована референтом молоді при УГК Петром Гупалом участь української танкової групи під проводом Івана Ковтана у великому харитативному концерті, що його ставив відомий мистецький діяч-емігрант Гайнріх Гелмес. Концерт був в користь Червоного Хреста і було на ньому приявних багато достойних гостей під проводом губернатора стейту сера Генрі Айбл-Сміта. Участь української групи складалася із сценки сватання, в яку була вплетена в'язанка українських народніх танців.

Танкова група Квінсленду 1964 р., зліва реф. молоді П. Гупало

Особливе значення в ділянці зовнішніх зв'язків української спільноти Брізбану мала наша участь у «Виставі свободи» (Freedom Exhibition), що відбулася в місцевій ратуші в днях 26.6. до 2.7. 1960. Це була мандрівна виставка великих світлин влаштована Асамблеєю Поневолених Націй (Assembly of Captive Nations) з осідком в США. Тематикою виставки було переслідування комунізмом народів східної та центральної Європи та політична боротьба тих народів проти окупанта. Як це не раз траплялося, українська проблематика була повністю відсутня, свідомо й тенденційно «забута» нашими «приятелями», що знайшлися між організаторами цього діла. Особливістю цієї виставки на терені Брізбану було те, що тут вперше, і напевно неповторно за довгий шлях вистави по світу, була таки заступлена українська правда. На окремому стендку, посередині виставового приміщення, яким був розлогий вестибюль брізбанської ратуші, знайшов собі дбайливо підготований український станок. Експонатами були знімки, написи, книжки, документи. Темою: голод в Україні в 1932-33 рр., злочин над в'язнями з Вінниці і боротьба Української Повстанської Армії. Організатором був Р. Павлишин з допомогою П. Приступи. Виставу відкрив суддя високого квінслендського суду сер Рослан Філп.

До найбільше успішних публічних виступів, якщо йдеться про

їх ефективність як популяризаційного чинника, треба зарахувати участь української молоді у поході «Варана Фестиваль». Цей фестиваль пройшов з великим успіхом в двох минулих роках і трохи сподіватися, що він буде відбуватися і в майбутньому.

Зворушливі моменти переживали українці Брізбану, приявні на святочному відкритті фестивалю, що його доконав, у відсутності губернатора, суддя високого суду Квінсленду сер Аллен Мансфілд. В особливій церемонії представники амбасад, посольств і голови національних організацій підняли на машти, що струнчилися широким рядом, свої національні прапори, в азбучному порядку, на заклик майстра церемонії. В ряді з іншими, голова Української Громади Квінсленду підняв блакитно-жовтий український національний прапор, що як рівний з рівними, гордо повівав у золотому квінсленденському сонці. Р. Павлишин був членом головного організаційного комітету.

Висновки

Провівши поглядом по пройдених 15-ти роках української спільноти в Брізбані не можна вказати в ділянці зовнішніх зв'язків на якісь особливі і виїмково марканні досягнення. В цілому ж, зроблено чимало. Тривким і муравлиним зусиллям ми здобули гідне місце в публічній опінії австралійського суспільства. Слова: «українець» і «Україна» перестали бути пустим, беззмістовним звуком для більшості місцевого населення.

Одною з найбільш потішаючих сторін праці в тій ділянці треба вважати співучасть молоді. Вона ж відіграла основну роль у згаданих імпрезах і виступах. Вона гордо маршувала під блакитно-жовтим стягом. Віримо, що з'еднана під тим стягом піде вона в життя і засутупатиметься за українську правду в широкому світі.

— — — — —

ІВАН ПАНАСЮК

УКРАЇНСЬКА ГРОМАДА В ОКСЛЕЙ

З напливом еміграції до Квінсленду постають табори нових австралійців. Один такий табір, розташований у Вайкол, за 17 миль від столичного міста Квінсленду — Брізбан. В тому таборі примістилося багато українських родин. По кількох роках настав час, коли наші люди почали виходити з тaborу до своїх власних домів. Одні оселювалися поміж австралійцями, а інші в якісь околиці разом, щоб можна було творити українську колонію. Завдяки цьому, в околицях тaborу, оселилося в Окслей, Дара, Вайкол біля 60 родин.

В перших часах поселення з'явилася українська преса: «Вільна Думка» з Сіднею та «Український Самостійник» з Німеччини. Були й інші. Почалася організація української громади в Брізбані. Приїхали українські священики: католицький — о. Боский і православний — о. Шумський. Пізніше, на зміну о. Боскому приїхав о. Коп'яківський, а його замінив о. С. Масло. Почали відбуватися Служби Божі, священики відвідували вірних дома.

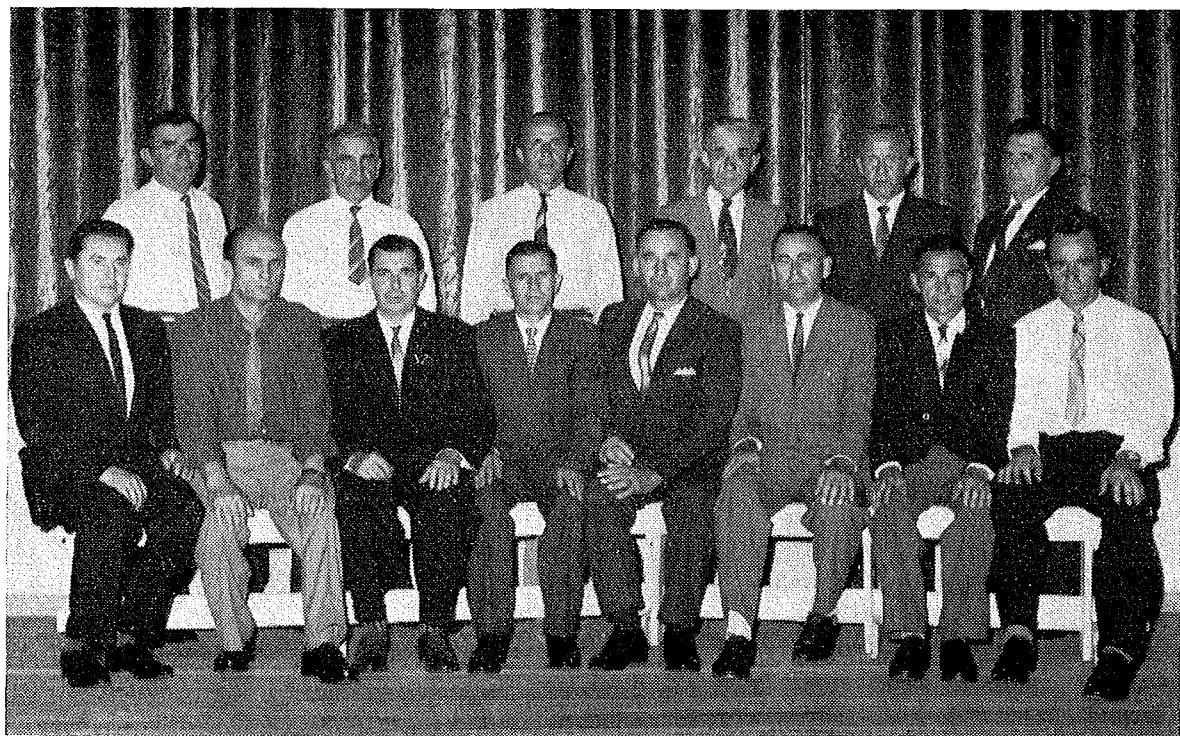
За той час попідростали діти і насунулася нова пекуча потреба — своєї школи. Батьки здавали собі справу з необхідності рідної школи для наших дітей, які дуже легко й скоро підпадали під вплив чужого оточення. Тому було створено Ініціативний Комітет, який мав зайнятися стисло справою організації школи. До Комітету ввійшли: п.п. І. Панасюк — голова, В. Галик — секретар та члени: М. Дубицький, М. Матула, П. Віконський, К. Пиріг. Комітет цей знайшов приміщення для школи, зробив перепис дітей, зібрав невеличкий фонд з якого придбав потрібне для школи обладнання. Учителем погодився бути д-р С. Горський. 24.10. 1954 р. рідну школу в Окслей відкрили, надавши їй ім'я Т. Шевченка.

Під проводом п.п. Віконського та К. Пирога зорганізовано було також танкову групу, яка успішно виступала на різних імпрезах. Цього ж року зорганізовано СУМ. Року 1957 частина шкільної дітвори відходить до новозорганізованої школи в Дара.

Треба ствердити, що організація громадського життя в Окслей розпочиналася з організації школи. Бо лише 1958 року виникла «Громада», яку іменовано філією Громади в Брізбан. Тоді вже працю було поділено: Батьківський Комітет займається виключно справами школи, а Управа філії береться до праці загально-громадської.

Ініціатива організації філії громади належить, однак, Батьківському Комітетові. Батьківський Комітет, маючи 500 ф. купив площу за 300 ф. і за 100 ф. військовий барак, щоб побудувати Нар. Дім. Формальності купівлі полагодив голова УГК Р. Павлишин, він же зробив план на Народній Дім, який мав би мати залю 48 x 20 і сцену 26 x 15 футів. Мали б там бути також (значно менші) кухня та канцелярія. Зараз же батьки шкільної дітвори склали одноразові датки в сумі 7 ф., закупили потрібний матеріал і приступили до будови, перш за все, залі. Будовою керував п. І. Вовк. Будова посувалася скоро, так, що вже в половині 1959 р. дві кляси школи перейшли до власного приміщення.

Перші загальні збори філії громади відбулися 23.8. 1958 р. Від УГК були присутні голова п. Р. Павлишин та п. С. Горський. Зібралося понад 50 осіб місцевих. Голова тодішнього Батьк. К-ту п. І. Панасюк відкрив збори, подаючи до відома, у вступному слові, про

Члени Управи та Батьківського Комітету УГ в Окслей (Квінсленд).
Зліва: сидять: К. Пиріг, М. Добринський, В. Липський, М. Благий,
(голова Б. К.), І. Панасюк (голова Громади), М. Боднар, М. Соколюк,
І. Вовк. Стоять: М. Журин, І. Олива, В. Галик, І. Телеп, П. Дорошенко,
Т. Хамчук

купівлю площі для Нар. Дому. Збори подякували інж. Павлишину за його допомогу в цій справі та за виготовлені пляни будови. Вибрано Управу філії громади в такому складі: п.п. І. Панасюк — голова, І. Гайдучок — заступник, В. Липський — секретар, М. Боднар — скарбник, М. Соколюк — господарчий, І. Вовк — майстер будови, К. Пиріг представник до УГК, члени: П. Віконський, С. Забава, Т. Туліка. Головою Контрольної Комісії обрано П. Дорошенка. Почесними членами філії поіменовано: голову УГК Р. Павлишина, його заступника д-ра С. Горського та пароха українців-католиків о. С. Масло.

Вся праця Управи філії громади зосередилася коло будови Нар. Дому. Не було можливості зайнятися культ.-освітньою працею.

Другі загальні збори відбулися 8.11. 1959 р. Управа Ф.Г. залишилася в тому ж складі, за винятком п. Туліки. Відповідальність за будову Н. Дому перебрав п. М. Дубницький. Того року управа починає переводити культ.-освітню працю. 20.6.59 на запрошення австралійців філія брала участь у святкуванні 75-ліття Окслей; 27.9.59 зорганізо-

вано концерт в Укр. Нар. Домі в Брізбані; 23.10.59 висвітлювали фільм «Запорожець за Дунаєм».

1960 року управа та сама. Будова Нар. Дому закінчується. В ділянці культ-освітньої праці: відбули свято Державності 10.2.60, висвітлили фільм «Трагедія Закарпатської України» 13.5.65; 16.10.60 спільно з відділом АБН зорганізовано було святочну академію на честь сл.п. С. Бандери.

1961 року прийшло до остаточного викінчення збудованого Нар. Дому. Працю, в деталях, взяли на себе поодинокі особи, а саме: Забава, І. Гайдучок, К. Пиріг, В. Присташ, Т. Бобешко, пані: Р. Панасюк, З. Віконська, Телеп і Міляр.

25.5. 1961 р. відзначили 100-ліття дня смерти Т. Шевченка.

25.6.61 відбулося офіційне й урочисте відкриття Нар. Дому, яке довершив Їх Ексцеленція Єпископ І. Прашко.

Тому, що 1961 рік був роком Т. Шевченка, Нар. Дім іменовано: «Український Народний Дім ім. Т. Шевченка в Окслей». Слід відмітити, що в звязку з цим, школу переіменовано, надаючи їй ім'я Івана Франка.

Неможливо проминути без згадки жертвенну працю членів нашої громади при будові Нар. Дому: І. Вовк, Т. Хамчук, М. Боднар, С. Забава, І. Панасюк, М. Дубницький, К. Пиріг, В. Присташ, І. Гайдучок, П. Вінковський, М. Соколюк, В. Липський, І. Телеп, М. Добринський, В. Галик, І. Оліва, Ю. Дрич, М. Благий, П. Дорошенко, М. Журин і ін. Разом нараховується відпрацьованих 656 днів.

Рік 1961 дав нам багато радості, а рік 1962 приніс смуток. 25.11.62 загальні збори УГК розв'язали нашу філію. Однак ми продовжували деяку працю. 18.3.62 відбули свято Т. Шевченка; 31.3.62 відбувся вечір самодіяльності; 27.5.62 Академія на честь Петлюри й Коновалця; 21.10.62 свято УПА.

1963-го року ми відзначали 50-ліття з дня смерти Лесі Українки та 25-ліття дня смерти Євгена Коновалця.

Управа нашої громади діє самостійно. 1963 року пороблено заходи і зареєстровано громаду, як окрему одиницю. Майно громади: Дім — 6000 ф. і внутрішнє устаткування 600 ф.; СУМ має 250 ф. З Нар. Дому користають в першу чергу школа, СУМ. Раз на місяць тут відбуваються католицькі служби Божі. Відбуваються засідання, різні гри та забави.

Нашу громаду відвідали: Голова ЦК АБН Я. Стецько; Їх Ексцел. Єп. І. Прашко; Їх Ексцел. Єп. Варлаам; голова УЦШР п. Нитченко; голова АБН на Австралію п. В. Коцюмбас; о. М. Щудло та інші.

ІВАН ГОЛОВАЦЬКИЙ

ПРО ПЕРШИХ ПОСЕЛЕНЦІВ УКРАЇНСЬКОГО ПОХОДЖЕННЯ У КВІНСЛЕНДІ

Перші поселенці в Австралії оселилися, переважно, в стейті Квінсленд. Умови життя, а найголовніше — кліматичні умови, для вихідців з Європи, найбільш підходжими були саме в цьому стейті. Серед перших поселенців, що вважали себе за українців знаходимо такі прізвища: Дончак, Антонишин, Мережаний, Бодня, Шкардун, Вітошинський, Дніпровський, Лукащенко, Бачинський, Губар та інші.

Найбільш правдоподібно, що першим українцем в Австралії був бл. пам. Г. Дончак, колишній президент Української Національної Ради на Далекому Сході. Прибув він сюди десь на початку 20-х років нашого століття. Та соняшний Квінсленд був для нього холодним і пустельним. Не помиллюся, коли скажу, що бл. пам. Дончак найбільше перетерпів жаху самотності. Приїхавши сюди в числі російських емігрантів, з дружиною росіянкою, він не мав до кого промовити слова рідною мовою, не мав з ким поділитися думками.

Родиною, яка затримала національну свідомість, були п. Бодня з дружиною. І п. Г. Бодня, і його дружина, мали вроджений потяг до свого, а ще й такі риси особистого характеру, які потребують вияву. Тож увесь життєвий шлях панства Боднів повен шукань, аж доки, за допомогою п. Антонишина, вони віднайшли тверду українську дорогоу. Панство Бодні приїхали до Брізбану в кінці 1928 року. В той час Брізбан був тихим, провінційним містечком, без ніякої індустрії. Довелося шукати роботи десь поза містом, по різних фармах: тваринницьких, зернових, бавовняних, цукрової тростини.

Трохи раніше за панство Боднів, до Брізбану приїхав п. І. Шкардун, який остаточно приеднався до українства аж коли прибули маєво переселенці з Європи.

1938 року, з Китаю до Брізбану, приїхав п. Марко Мережаний. На цей час панове Бодня і Шкардун, вже трохи обжившись, мали змогу оселитися в Брізбані на сталій побут. П. Мережаний надав групової тривалости першим поселенцям-українцям у Брізбані — п.п. Дончакові, Бодні, Шкардунові.

П. Мережаний належав до українського запілля ще на батьківщині. Коли ГПУ, 1929 року, викрило підпільну групу до якої належав п. Мережаний, йому вдалося втекти на Далекий Схід, а звідти — через Манджурію до Китаю. У Китаї належав до Українського Комітету. Приїхавши до Брізбану, він вже мав за собою досвід віданості українській визвольній ідеї, досвід у боротьбі з ворогами та органі-

заційні навички, а також — зв'язки з українцями та українськими пресовими видавництвами у світі. Зокрема був пов'язаний з видавництвом «Калина» в Канаді, звідки виписував книжки. Передплачував часописи: «Новий Шлях», «Наш клич» та інші. Його часописами та книжками користувалася вся українська група в Брізбані.

Хоч і не часто, але ж всі ці четверо українців, сходилися посидіти разом, потужити за домом, поділитися новинами, погомоніти. Потіхою їм стало приуття до Брізбану, з різних країв, багатьох молодих людей «Ніби й самі ожили, помолоділи»... — оповідає пані Бодня.

Ще до приїзду нашої еміграції до Австралії, п. Мережаний намагався розшукувати українців по інших стейтах через російські та жидівські організації, але безуспішно.

Окремої згадки заслуговує п. Євстахій Антонишин, який проживав у Макаї. Народився п. Євстахій Антонишин 3.8. 1896 року, в Стрию. Закінчив торговельну школу та працював у податковому уряді, в Бориславі. Все манила його подорож за море. Отож і приїхав до Австралії 1928 року. Це був час найважчої тут економічної кризи. Не зважаючи на достатнє знання англійської мови, важко було йому знайти відповідну працю. Працював комерційним агентом, продавцем у крамницях, а зрештою — робітником у м'ясарнях. Таким чином навчився «нового фаху». 1932 року переїхав із Сіднею до Квінсленду. Але й тут було важко підшукати працю. Знову робив те, що трапляється — рубав цукрову трощу, збирав бавовну, тощо. Між емігрантами з України запізнався з родиною Боднів.

Життя в «бушу» в ті часи було, мабуть, ще більш ізольоване, як тепер. Розривкою, одинокою, була «мандрівна бібліотека» та полювання на дичину. П. Антонишин передплачував український галицький щоденник «Новий час» та «Свободу» з Америки.

1934 року переїхав до Макаю і дістав там, нарешті, першу нормальну працю «за фахом» у м'ясарні.

1937 року, за його старанням, приїхала приятелька його молодих літ, Анна Чушак, вдова, разом з братом п. Антонишина — Йосифом. Пан Євстахій одружився з панею Анною і прожив у Макаї до смерти. Помер 1946 року. Покійний вже пан Г. Бодня.

Пані Антонишин, по смерті чоловіка, переїхала до Брізбану, до одружененої (О. Павлишин) доньки, яка приїхала до Австралії з чоловіком.